

حشونت و نظم‌های اجتماعی

چهارچوب مفهومی برای
تفسیر تاریخ دست‌شده بشر

دکتر آگلاس سی. نورث، جان جوزف والیس، برای از-وینگاس

مترجمین: جعفر خیرخواهان

رضامجیدزاده

www.kinsham.com

سرشناسه	1. نورث، داکلاس سمبول، 1920-م.
عنوان پدید آورنده	1. خشونت و نظامهای اجتماعی / مؤلف [داکلاس نورث جان جوزف، وایس، باری آر وینگاست] [مترجمان] جعفر خیرخواهان، رضا مجیدزاده
مشخصات نشر	1. تهران: روزانه، 1395.
مشخصات ظاهری	1. 256 ص.
شابک	978-964-334-610-2
وضعیت فهرست‌نویسی	1. آریا
پایه‌دانش	1. عنوان اصلی: Violence and social orders: a conceptual framework for interpreting recorded human history
موضوع	1. خشونت -- جنبه‌های اقتصادی -- تاریخ
موضوع	1. Violence -- Economic aspects -- History
موضوع	1. دولت -- تاریخ
موضوع	1. State, The -- History
موضوع	1. کنترل اجتماعی -- تاریخ
موضوع	1. Social control -- History
شناسه افزوده	1. وایس، جان جوزف، 1927 - م.
شناسه افزوده	1. Wallis, John Joseph
شناسه افزوده	1. وینگاست، باری آر، 1924 - م.
شناسه افزوده	1. Weingast, Barry R.
شناسه افزوده	1. خیرخواهان، جعفر، 1327 - مترجم
شناسه افزوده	1. مجیدزاده، رضا، 1327 - مترجم
ردیف‌بندی کنگره	1. 1750 - 1750
ردیف‌بندی دیویی	1. 309.201
شماره کتابشناسی ملی	1. 2250137

خشونت و نظم‌های اجتماعی

چهار چوب مفهومی برای تفسیر تاریخ ثبت‌شده بشر
داکلاس نورث، جان جوزف وایس، باری آر. وینگاست
گردآوری و ترجمه: جعفر خیرخواهان، رضا مجیدزاده

ویراستار: امین زمردی کیسی

طرح جلد: هادی عادل‌خانی

صفحه‌آرا: اکرم مداح

چاپ سوم: 1399

شمارگان: 1000 نسخه

قیمت: 85000 تومان

چاپ و صحافی: ستاره سبز

آدرس: خیابان مطهری، خیابان میرزای شیرازی جنوبی، پلاک 202، طبقه 3، انتشارات روزانه

تلفن: 88524211-88524230 شماره: 86-24259

سایت: www.rowzanehnashr.com

ISBN: 978-964-334-610-2

شابک: 978-964-334-610-2

© تمام حقوق برای ناشر محفوظ است ©

فهرست

۱۱	مقدمه مترجم
۳۱	پیشگفتار
۳۵	سیاسگزاری
۳۹	۱. چهارچوب مفهومی
۳۹	۱-۱. مقدمه
۵۵	۱-۲. مفهوم نظم اجتماعی: خشونت، نهادها و سازمان‌ها
۶۰	۱-۳. منطق حکومت طبیعی
۶۵	۱-۴. منطق نظم دسترسی باز
۷۰	۱-۵. منطق گذار از حکومت طبیعی به نظم دسترسی باز
۷۳	۱-۶. یادداشتی دربارهٔ باورها
۷۶	۱-۷. طرح بحث کتاب
۷۷	۲. حکومت طبیعی
۷۷	۲-۱. مقدمه
۷۹	۲-۲. وجوه مشترک: ویژگی‌های نظم دسترسی محدود
۸۰	۲-۲-۱. اشخاص، شخصیت روابط غیرشخصی، هویت، مرینپروری و منافع
۸۹	۲-۲-۲. اندازه‌ها، مرزها، دادوستد و تخصص‌گرایی
۹۲	۲-۳. تفاوت‌ها: نوع‌شناسی حکومت‌های طبیعی
۱۰۲	۲-۴. امتیازات، حقوق و پویش‌های فرادستان

۲۰۵. خاستگاه‌ها: مقیاس مسئله و خشونت ۱۰۵
۲۰۶. پویایی حکومت طبیعی: از حکومت‌های طبیعی شکننده تا پایه ۱۱۰
۲۰۷. حرکت به سمت حکومت طبیعی بالغ: پی‌نظمی، سازمان و کلیسای سده‌های میانه ۱۲۱
۲۰۸. حکومت طبیعی بالغ: فرانسه و انگلستان سده‌های شانزدهم، هفدهم و هجدهم ۱۳۰
۲۰۹. حکومت طبیعی ۱۳۳
- پیوست: شواهد کالبدی و نتایج تجربی ۱۳۸
۳. کاربرد حکومت طبیعی: قانون زمین انگلستان ۱۴۱
- ۳-۱. مقدمه ۱۴۱
- ۳-۲. گاه‌شماری ۱۴۳
- ۳-۳. دادگاه‌ها، مفاهیم حقوقی و قانون مالکیت ۱۵۴
- ۳-۴. فتوادلایسم ناپاک ۱۶۱
- ۳-۵. فتوادلایسم ناپاک و غیرشخصی‌سازی مالکیت ۱۷۰
- ۳-۶. نوع‌شناسی حکومت طبیعی ۱۷۹
- پیوست ۱۸۲
- وزنه‌نامه اصطلاحات فنی مربوط به کاربرد زمین ۱۸۲
- تخمین تمرکز مالکیت زمین در انگلستان سده‌های میانه ۱۸۳
۴. نظم دسترسی باز ۱۸۹
- ۴-۱. مقدمه ۱۸۹
- ۴-۲. اشتراکات: ویژگی‌های نظم دسترسی باز ۱۹۳
- ۴-۲-۱. بینش شوپنیر ۱۹۷
- ۴-۳. نهادها، باورها، و انگیزه‌های پشتیبان دسترسی باز ۱۹۹
- ۴-۴. عضویت‌پذیری: گسترش شهروندی ۲۰۱
- ۴-۵. کنترل خشونت در نظم دسترسی باز ۲۰۵
- ۴-۶. رشد دولت ۲۰۶
- ۴-۷. نیروهای ثبات‌بخش کوتاه‌مدت ۲۱۰
- ۴-۷-۱. انتخابات، رقابت حزبی و جامعه مدنی ۲۱۱

- ۴۰۷-۲. رقابت بازار ۲۱۷
- ۴-۷-۳. دلالت‌ها ۲۲۱
- ۴-۸. نیروهای ثابت بخش بلندمدت: کارایی تطبیقی ۲۲۲
- ۴-۸-۱. منابع تغییر در نظم دسترسی باز ۲۲۶
- ۴-۹. چرا نهادها در دسترسی باز متفاوت از دسترسی محدود عمل می‌کنند ۲۲۷
- ۴-۱۰. «منطق اقدام جمعی» جدید و نظریه رانت‌جویی ۲۳۲
- ۴-۱۱. دموکراسی و بازتوزیع ۲۳۴
- ۴-۱۲. کارایی تطبیقی و استقلال آشکار اقتصاد و سیاست در نظم دسترسی باز ۲۳۸
۵. گذار از نظم دسترسی محدود به نظم دسترسی باز: شرایط آستانه‌ای ۲۴۲
- ۵-۱. مقدمه ۲۴۲
- ۵-۲. روابط شخصی و غیرشخصی: شرایط آستانه‌ای ۲۴۶
- ۵-۳. شرط آستانه‌ای شماره ۱: حاکمیت قانون برای فرادستان ۲۵۱
- ۵-۴. شرط آستانه‌ای شماره ۲: سازمان‌های دائمی در حوزه‌های عمومی و خصوصی ۲۵۷
- ۵-۴-۱. حرکت به سمت شرایط آستانه‌ای در اروپا و ایالات متحده ۲۶۷
- ۵-۵. شرط آستانه‌ای شماره ۳: کنترل یکپارچه نظامیان ۲۷۰
- ۵-۶. نیروی دریایی و حکومت بریتانیا ۲۸۷
- ۵-۷. زمان، نظم و قالب‌های نهادی ۲۹۵
۶. گذار واقعی ۲۹۹
- ۶-۱. نهادهای سازی دسترسی باز ۲۹۹
- ۶-۲. ترس از جناح‌بندی ۳۰۵
- ۶-۳. رویدادها ۳۱۵
- ۶-۴. احزاب و شرکت‌های بزرگ ۳۲۵
- ۶-۵. گذار به دسترسی باز در بریتانیا ۳۳۸
- ۶-۶. گذار به دسترسی باز در فرانسه ۳۳۷
- ۶-۷. گذار به دسترسی باز در ایالات متحده ۳۴۹
- ۶-۸. نهادهای سازی دسترسی باز: چرا غرب؟ ۳۶۵

مقدمه مترجم

داگلاس نورت برنده جایزه نوبل اقتصاد سال ۱۹۹۳ که سال گذشته درگذشت از جمله سرشناس‌ترین نهادگرایان جدید بود. او که در کودکی سختی و مرارت مردم آمریکا در بحران بزرگ اقتصادی دهه ۱۹۳۰ را به چشم خویش دید و در جوانی و سال‌های جنگ جهانی دوم به خدمت سربازی در نیروی دریایی ایضاً شد، در خاطراتش (تقل به مضمون) می‌گوید: «به دنبال تحصیل در رشته‌ای می‌گشتم تا بتوانم قدری از درد و رنج بشری بکاهم و آن را در علم اقتصاد و سپس توسعه اقتصادی و سرانجام اقتصاد نهادگرایی یافتم.» حاصل همکاری پژوهشی نزدیک او با بانک جهانی در دو دهه پایانی عمر پربارش تولید این نظریه بود که «رمز توسعه یافتگی الگوی دسترسی باز در روابط اجتماعی است به گونه‌ای که قواعد و قوانین غیرشخصی، دسترسی همگانی به منافع سازمان‌های سیاسی و اقتصادی را میسر و تضمین کند.»

نورت به همراه والیس و وینگاست ده سال پیش مقاله‌ای طولانی با عنوان بالابند «چارچوب مفهومی برای تفهیم تاریخ ثبت‌شده بشری»^۱ منتشر کردند که همایش‌ها، سخنرانی‌ها، نقدها و اظهار نظرهای بسیاری را برانگیخت. نورت و همکاران وی ویژگی کشورهای در حال توسعه را نظم دسترسی محدود یا حکومت طبیعی می‌دانستند و مقاله با این جملات شروع می‌شد: «نه علم اقتصاد و نه علم سیاست هیچ‌کدام به تنهایی نمی‌توانند

1. North, Douglass C., John Joseph Wallis, and Barry R. Weingast, (2006) "A Conceptual Framework for Interpreting Recorded Human History" NBER Working Paper, No. 12795, December, pp. 1-80.

فرایند توسعه اجتماعی مدرن را تبیین کنند. این واقعیت که جوامع توسعه یافته همیشه اقتصاد توسعه یافته و سیاست توسعه یافته داشته‌اند حاکی از این است که ارتباط بین علم اقتصاد و علم سیاست باید بخش بنیادی از فرایند توسعه باشد. در این مقاله یک نظریه منسجم از علم اقتصاد و علم سیاست را شرح و بسط داده‌ایم. ما نشان می‌دهیم چگونه از ۱۰ هزار سال پیش، نظم‌های اجتماعی با دسترسی محدود شکل گرفتند که امکان کنترل خشونت، برقراری نظم و تولید بیشتر از طریق تخصص و مبادله را فراهم کردند.^۱

پس از خواندن مقاله، بی‌درنگ آن را ترجمه کردم که در فصلنامه اقتصاد سیاسی تحول هم‌جانبه به چاپ رسید.^۲ با اینکه در مقاله نامی از ایران برداشده بود هر چه بیشتر در آن تأمل می‌کردم باورم در این مورد که این نظریه چقدر خوب می‌تواند رویدادهای اقتصاد سیاسی و رفتارهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، نظامی، دینی و حتی آموزشی در طول تاریخ ایران را تبیین کند بیشتر می‌شد. بسیار علاقه‌مند شده بودم تاریخ دستکم یکصد سال گذشته کشور را از دریچه و نگاه نورت و همکاران وی آزمون و تحلیل کنم اما شوربختانه این فرصت تاکنون فراهم نشد. سه سال پس از انتشار مقاله یادشده، مطالب آن به شکل مفصلتر و طبقه‌بندی شده در قالب کتابی با عنوان اصلی «خشونت و نظم‌های اجتماعی» و عنوان فرعی همان مقاله منتشر شد. نویسندگان در این کتاب حکومت‌های طبیعی را به سه دسته تقسیم کردند: حکومت طبیعی شکننده که در آستانه فروپاشی است و نمی‌تواند از هیچ سازمانی به غیر از خود حکومت، پشتیبانی کند و بیشتر انرژی خود را صرف ایجاد اجماع بین فرادستان می‌کند تا صلح و آرامش حداقلی برقرار و بقای خود را حفظ کند. حکومت طبیعی پایه که تنها به سازمان‌های وابسته به حکومت اجازه شکل‌گیری می‌دهد و حکومت طبیعی بالغ که توانایی پشتیبانی از طیفی گسترده از سازمان‌های مدنی و سیاسی و اقتصادی فرادستان بیرون از دایره کنترل مستقیم حکومت را دارد. فرادستان با رسیدن به این مرحله، شروع به تنظیم و قانونمند کردن روابط بین خود می‌کنند که این ترتیبات اگرچه با منطق حکومت طبیعی همخوانی دارد اما می‌تواند زمینه را برای گذار به نظم دسترسی باز فراهم کند.

۱. نورت، داگلاس، جان والیس، و باری وینگاست (۱۹۸۵)، «چهارچوب مفهومی برای تفسیر تاریخ مکتوب بشری»،

اقتصاد سیاسی تحول هم‌جانبه، شماره ۴، صص. ۹۲ تا ۱۵۱.